FİLİSTİN'DE GÖRDÜKLERİM

MÜSTAKİL KUDÜS SANCAĞI MUTASARRIFI AHMED MÂCİD GÖREN'İN HATIRALARI

Yayına Hazırlayan
Osman Macit Söylemez

ÖTÜKEN

/ otukennesriyat

YAYIN NU: 2076
KÜLTÜR SERİSİ: 1128

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-690-8

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Editör: İbrahim Öztürkçü

Kapak Tasarımı: Mahmut Doğan

Dizgi-Tertip: Mahmut Doğan

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: Unifset Basım Yayın Sanayii ve Ticaret Ltd Şti
Yakuplu Mah. 194. Sok. Nu:1 / 159 3. Matbaacılar Sitesi
Beylikdüzü-İstanbul Tel: (0212) 875 37 85
Sertifika Nu: 72541

İstanbul - 2024

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Osman Macit Söylemez: 1948 Üsküdar, İstanbul doğumlu Söylemez, ilk eğitimini Kadıköy Moda İlkokulu'nda, orta öğrenimini Galatasaray Lisesi'nde, lise tahsilini Ankara Tevfik Fikret Lisesi'nde ikmal etmiştir. Ardından Ankara Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Avukatlık stajını Prof. Dr. Turan Güneş ve Av. Şevket Çizmeli'nin yanında tamamladı. İş hayatına 1975 yılında Hollanda Kraliyet Büyük Elçiliği ekonomik işlerden sorumlu sefaret müsteşarı Dr. Anton Smitsendok'un yardımcısı olarak atıldı. 1977-79 yıllarında Kiska Holding bünyesinde Hukuk Danışmanı, 1979-85 arasında Osmanlı Bankası'nda Kurumsal Danışman olarak çalıştı. 1985 yılında Gayret Consultant Services firmasını ve 1990 da Piramit Menkul Kıymetler A.Ş.'ni kuran Söylemez, bugüne kadar seksenden fazla yabancı ya da çok uluslu firmaya hukuk danışmanlığı hizmeti verdi. Söylemez, başta ilaç hukuku olmak üzere sınai ve fikri haklar, lisans, bröve, ruhsatların tescil, hükümsüzlüğü, transferi, rekabet hukuku, şirketler birliği (konsorsiyum), adi ortaklık (joint-venture), patent, know-how (savoir faire), lisans sözleşmelerinin kurulması, ticaret, nakliye hukuku, tahsili gecikmiş alacakların tahsili, ticari ceza, iş hukuku, hükümet dairelerinde müşterilerinin temsili konularında uzmanlaşmıştır. Evli ve bir çocuk babasıdır.

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ 9

AHMED MÂCİD GÖREN VE
FİLİSTİN HATIRALARINA DAİR 11

Ahmed Mâcid Gören Kimdir? 13
Ahmed Mâcid Bey'in Eserleri 16
Ahmed Mâcid Bey'in Kudüs Hatıraları 20

FİLİSTİN'DE GÖRDÜKLERİM 23
II 29
III 33
Beytullehem 34
Kudüs'e Ait Tarihî ve Ulvî Bir Rivayet 35
IV 37
Kudüs Şehri 37
Kudüs'ün Havası 38
V 41
Kudüslülerin Ahlâkı 41
Kudüs'ün Nüfusu 42
KUDÜS CİVARINDAKİ MARUFDİNÎ MAHALLER 45
Beytüllahm 45
VI 47
Emmaüs 49
Le Jardin de Gethesemani (Zeytin Bahçesi) 49
VII 51
Yafa (Yaffa) 51
VIII 55
Gazze (Gaza-Ghazzeh) 56
IX 59
Halilu'r-Rahman Kazası 59
X 63
Bersabee-Birisebi 63

AHMED MACİD BEY'İN 1914 TARİHLİ
ÖZEL ALBÜMÜNDEN 67

OSMANLI DÖNEMİNDEKİ FİLİSTİN'DEN
ÇEŞİTLİ MANZARALAR 77

SUNUŞ

Ben doğmadan birkaç yıl önce vefat ettiği için büyük dedem Ahmed Mâcid Bey'i görme fırsatım olmadı. Fakat anılarını zaman zaman annemden dinleyerek veya okuyup çevremden edindiğim bilgilerle hep tazeledim. Kendisinden bize intikal eden birkaç belge ve hatıra da aramızdaki bağı her zaman perçinledi. Gönül bağının maddi bağdan daha kuvvetli olduğunu bu vesileyle öğrenmiş oldum. Dedeme dair araştırmalarım uzun yıllar devam etti. Karşılaştığım her bilgi kırıntısı ailemize olduğu kadar zihin dünyama da yeni kapılar araladı. Bu amaçla aile hatıralarını yazmaya uzun yıllar evvel başlamıştım. O süreçte yollarımız değerli araştırmacı İbrahim Öztürkçü ile kesişti. Onun edebiyat, tarih ve Osmanlıca bilgisi zihnimdeki birçok sorunun da cevaplanmasına yol açtı. Puzzlenin parçalarını birleştirmek gibi her yeni bilgiyle dedeme ait gizemli tarihî yolculuğumu tamamlamaya gayret ettim. Bu emeklerimin ilk meyvesi Ahmed Mâcid Bey'in *Filistin'de Gördüklerim* başlıklı kısa, fakat önemli hatıra ve izlenimlerini yayınlamak olacak… Aileme dair hatıralarım ve diğer araştırmalarım da kısa sürede neşre hazır olacaktır. Bu heyecanla başladığım aile hikâyemizin tarihte bir iz bırakması en büyük emelimdir. Osmanlı ve Cumhuriyet döneminde üstlendiği görevlerle birçok defa nişanlarla taltif edilen bir idare adamı ve muallimin hayatına ışık tutmak, benim kadar okuyucuların da ilgisine mazhar olacaktır.

Vatana hizmeti geçen her insan saygıyı hak eder. Tarihimiz böylesine değerli ve kıymetli insanlarla dopdoludur. Onlardan birinin dedem Ahmed Mâcid Bey olduğu

su götürmez bir gerçektir. Tarihin sayfalarında unutulmuş olması bu gerçeği asla değiştirmez. Bu vesileyle *Filistin'de Gördüklerim* adlı küçük eseriyle toplum hafızasında yeniden hayat bulacak büyük babam Ahmed Mâcid Bey'i bir kez daha rahmetle anarken, yayın ve neşriyatta emeği geçen herkese çok teşekkür ederim.

Torunu Osman Macit Söylemez
Dersaadet, 1 Aralık 2023

AHMED MÂCİD GÖREN VE FİLİSTİN HATIRALARINA DAİR

Ahmed Mâcid Gören Kimdir?

Osmanlı Devleti'nin Müstakil Kudüs Sancağı Mutasarrıflarından Ahmed Mâcid Bey, Mabeyin Müdür-i Evveli Ahmed Rıfat Efendi'nin büyük oğlu Kaftancıbaşı Şevket Bey ile Salim Bey'in kızı Hatice Raife Hanım'ın büyük oğlu olarak Üsküdar Doğancılar'da 1288 (1 Aralık 1871) tarihinde doğmuştur. Ahmed Mâcid Bey, Rumi Mehmed Paşa Mekteb-i İbtidâîsi'nde başladığı eğitimini Üsküdar Askerî Rüştiyesi'nde devam ettirmiştir. 1885 yılında girdiği Mekteb-i Mülkiye-i Şâhâne'nin idadî (orta) kısmını üç ve yine Mülkiye'nin yüksek kısmını ise iki sene içerisinde tamamlamıştır. Mekteb-i Mülkiye'den 1306/1889 yılında mezun olduktan sonra 1891 tarihinde Bâbıâlî Sadaret Mektûbî Kalem-i Mülâzımlığına tayin edilerek devlet hizmetine girmiştir. Mülkiye'yi bitirdikten sonra 1893 yılından itibaren Üsküdar Mekteb-i İdâdi-i Mülkiyesi'nde edebiyat ve ahlak, Darülmuallimîn-i Âli'yede servet, Çamlıca Kız Lisesi'nde edebiyat, İnas Darülfünun'unda kitabet ve Bebek'teki Robert Koleji'nde de Türkçe, tarih ve yurt bilgisi gibi çeşitli dersler vermeye başlamış ve muallimlikteki başarılarıyla taltif edilmiştir. 1899 yılına kadar aktif rol aldığı eğitim hayatından çekilerek aynı tarihte Aydın Vilayeti Umûr-ı Ecnebiye Müdürlüğüne atanmıştır. Ahmed Mâcid Bey 1903'te İzmir'de Vali Muavini, Atina Sefiri Asım Bey ve İzar Hanım'ın kızlarından Nimet Hanım ile evlenmiştir (1321/1903). Fransızca, Rumca ve İngilizce bilen Ahmed Mâcid Bey, 1907'de Hınıs, 1908'de Diyarbakır vilâyetine bağlı Siverek ile Mardin sancağı mutasarrıflığında, 1909'da Muş, Sakız, 1910'da Erzincan, 1911'de Amasya'da görev yapmıştır. 1912-1914 yılları arasında Kudüs Müstakil Mutasarrıfı olmuştur. Kudüs'ten sonra bir ara

FİLİSTİN'DE GÖRDÜKLERİM

Filistin'in merkezi Kudüs hangi nedenlerden dolayı mukaddestir? Yahudiler ve İslâmlar arasında mukaddes tanınmasının sebepleri -Cehennem vadisinde kesilen kurbanlar-Yahudileri küstüren bir kapı.

Asya kıtası beşeriyetin beşiği olarak tanılır; en eski medeniyetlerin Orta Asya, Çin ve Hint gibi -Avrupa'ya nisbetle- Şark denilen bu kıtada kurulmuş olduğunu biliyoruz. Zaten bütün Avrupa milletlerinin ve bizim ecdadımızın da muhtelif asırlarda Garba doğru göç ettikleri de tarihçe malumdur. Suriye, Filistin ve Mısır'da dahi böyle olduğuna şüphe yok; biz Türkler İç Asya'dan İran ve Irak taraflarına, Anadolu'ya hatta Rumeli denilen yerleri nasıl istila etmişsek, Araplar da bütün Şimâli Afrika'yı (Kuzey Afrika'yı), Sicilya ve İspanya'yı öylece fethetmişler ve İslâm dinini ve Arap medeniyetini ve dili bu yeni memleketlere götürmüşler ve yaymışlardır. Şimâli Afrika, Suriye, Filistin ve Mısır'da hâlâ ahâlinin çoğu Müslüman olduğu gibi, Hıristiyanlığın muhtelif şubelerine mensup olanlar da Arapça konuşurlar, Arapça yazarlar ve okurlar.

Suriye ve Filistin kıtaları eskiden beri şarktan, garptan, şimalden ve cenuptan [doğudan, batıdan, kuzeyden ve güneyden] birçok istilâlara uğramış, ele geçirilmiş, asırlar arasında muhtelif ellere geçmiş, birçok tahribat görmüş, türlü inkılaplar geçirmiş, her defa yeniden imar olmuş memleketlerdir. Çünkü Filistin'in merkezi olan Kudüs ve havâlisi oraların eski ahalisi olan Yahudilerce kutsal bilindiği gibi, Hıristiyanlığın namına kurulduğu İsa Peygamberin doğduğu ve öldüğü yer olduğu için bütün dünyada bu dine mensup milyonlarca insanın da tapındığı bir kıtadır. Araplar oraya İslâm dinini ve –işaret ettiğim gibi- ve dilini getirmiş ve yaymış oldukları gibi, daha evvel Abraham [İb-

II

Kamame Kilisesi, İsa'nın öldürülüşü
-Kahan Kilisesinin kısa bir tarihçesi-
Muhtelif mezhep erbabı bu kiliseyi nasıl ziyaret eder
-Kanlı hâdiselere sebep olan vakalar
-Zümrütlerle süslenmiş tahta parçasının hikâyesi.

Ahmed Macid Gören
Kudüs Mutasarrıfı iken

Kudüs'ün Hıristiyanlık bakımından en önemli anıtı Kamame Kilisesi'dir (Saint Sepulcure). Bu kilise İsa Peygamber'in öldürüldüğü yerde inşa olunmuştur. Ve Nasranî [Hristiyan] dininin bütün mezheplerince mukaddes ve müşterek bir büyük kilise tanınmıştır. Bu mezhepler Ortodoks, Katolik, Ermeni, Kıpti (coptes), Habeş, Gildanî, Süryanî vesairedir. Nitekim Kudüs'te Rum, Ermeni ve orada Latin denilen Katolik patrikleri ve diğer mezheplerin ruhanî reisleri var.

İsa'nın zuhûru [ortaya çıkması] Kudüs'e Romalıların hâkim oldukları zamanda vâki (gerçekleşmiş) olup Yahudiler "Bu adam bizim dinimizi [ortadan] kaldıracak!" diyerek, o

III

Kamame Kilisesi-Şarkın en büyük orgu nerede?.. İsa'ya yapılan zulmün tasviri-Rekabet yüzünden temizlenmeyen çöpler-Hazreti Ömer'in Hıristiyanlara bir lütfu.

Ahmed Macid Bey'in eşi Nimet Hanım Kudüs'te yerel kıyafetle

Bütün Hıristiyanlık âleminin, yani milyonlarca insanın en mukaddes ve müşterek kilisesi olan Kamame mabedi ziyaretçilere her zaman açıktır. Ziyaretçilerin çoğu dinî niyetle, yani sevap kazanmak, hacı olmak için gelirler; bunlara "Pelerins" derler, bir kısmı da daha çok bu meşhur kiliseyi görmek merakıyla, yani seyyah sıfatıyla ziyaret ederler. Bunlara da "touristes" denilir. Hele paskalya haftasında dünyanın her tarafından Kudüs şehrine akın eden Hıristiyanların haddi hesabı yoktur. Hacıları yatırmak için çok büyük binalar yapılmıştır. "Hospice" denilen bu misafirhanelerin cesametinde (büyüklüğünde) İstanbul'da bina yoktur. Selimiye Kışlası bir derece benzetilebilir. Mesela Ruslar âdeta bir mahalle yapmışlar. Fransızların Notre Dame müessesesi de vasîdir [gayet geniştir]. Almanya impa-